

AMALIY BEZAK SAN'ATI ORQALI OT – KUTYUR YARATISH VA ESTITIK DUNYOQARASHNI SHAKILLANTIRISH.

*Amonova Zarifa Usmonovna,
Nematova Tursintosh Alisher qizi
Navoiy davlat pedagogika instituti*

Annotatsiya. Ushbu maqolada amaliy bezak san'ati orqali “ot – kutyur” yaratish va estetik dunyoqarashni shakillantirish, Nurota umrboqiy kashtachilik haqida ma'lumotlar yoritib berilgan.

Abstract. In this article, the creation of "horse - couture" through practical decorative art and the formation of an aesthetic worldview, information about Nurota's lifelong embroidery is highlighted.

Kalit so'zlar: San'at, xalq, ot – kutyur, mato, bezak, O'zbekiston, Nurota, qo'li gul, mehnatsevarlik, kashta.

Key words: Art, people, horse - couture, fabric, decoration, Uzbekistan, Nurota, handmade flower, hard work, embroidery.

O'zbek xalqi amaliy san'ati tarixi bilan uzviy bogliq bo'lib, u moddiy-madaniy yodgorliklar ichida xalqlarning milliy uziga xosligini aks ettirib, etnik belgilari bilan ajralib turadi. Kiyimlarda biron-bir elat tarixiga borib taqaladigan an'analar, ijtimoiy munosabatlar, ma'rifiy, din va estetik shakllarning ayrim unsurlari ifodalanadi.

O'zbek hunarmandchiligi boy tarixga ega. Milliy xalq hunarmandchiligi igna bilan quduq qazigan bilan barovardir. Navoiy viloyatida ham hunramandchilikning juda ko'plab turlari rivojlangan. Tarixi uzoq yillarga borib taqaladigan, afsonaviy va sirli Nurotada ham xalq hunarmandchiligi qadimdan rivojlangan. Aholi hunarmandchilikning 30 dan ortiq turlari ya'ni sangtaroshlik, kashtachilik, kulolchilik bilan shug'ullanishadi.

Shundan kashtachilikni oladigan bo'lsak “ot – kutyur” darajasida desak bo'ladi. Umrboqiy kashtachilik bilan shug'ullanadigan hunarli insonlar hech qachon xor bo'lmaydi. Har bir kashtada nafosat olami aks etgan, nafislik, fusunkorlik va jimjimadorlik hamda did bilan yaratilgan kashtalar bigizda tikilib, ba'zida ularni yaratishga 6-7 oylab vaqt ketadi. Ayniqsa, tobadoni, kosagul, panjigul kabi 50 dan ortiq nusxalarda tovus, bodom, qalampir nusxa va lola naqshlaridan keng foydalaniladi. Kashta uchun maxsus matolar Namangandan olib kelinadi. Kashtalar tabiiy buyoqlar ishlatilgan ipak iplarda tikiladi. Rang olish uchun daraxt va o'simliklardan foydalaniladi.

Yong'oq bargi qaynatilib, jigarrang olinsa, o'smadan yashil rang, piyoz po'stlog'idan sarg'ish rang olish mumkin. Shuningdek, [shaftoli](#), gilos, behi, anor bargidan ham foydalanish mumkin. Shuning uchun ham nurotalik qo'li gul farishta onaxonlar tomonidan tayyorlangan kashtalar bo'yalmaydi, yarim asrgacha ularning rangi o'chib ketmaydi. Nurotadagi har bir oilada albatta kashta bor, chunki qizlar turmushga chiqish oldidan albatta seplari uchun ham so'zanalar tikishadi. Qo'l

mehnati bilan yaratilgan san'at asari darajasidagi nurota kashtalarining narxi jahon bozorida ancha baland.

Ular yaratgan kashtalar allaqachon xorij bozorlarini ham zabt etgan, desak mubolag'a bo'lmaydi. Azaldan rivoyat bor, so'zanasi bor uylar har qanday xavf-xatardan xoli ekan. Chunki bodom, anor, qalampir nusxalari aks etgan kashtalar shu xonadonlarni tumori sifatida qadrlanar, asralar ekan. Bu ijod yo'nalishida ranglar uyg'unligi va tasvir mohiyati birinchi galda turadi. Iplarimizning rangi tabiiy bo'lganligi sababli hech bir bo'rttirishga yo'l yo'qdir. Tabiiy rangli iplar tarixiy davrni ochishda qo'l keladi.

Matoda minatura ishlash juda aniqlikni talab etadi lekin kishiga zavq beradi. Har holda ijoddagi bu yo'nalish yangilik sifatida ko'pchilik tomonidan katta qiziqishga sabab bo'ladi. Men milliy hunarmandchiligimizning kashtachilik yo'nalishida fidoi bo'lgan onaxonlardan ko'p eshitaman momomeros qadryatlarimizni davom ettirish avvalgi zamonlarda barcha o'zbek ayollariga nasib etmagan ekan. Kashta tikish juda injiq va murakkab ish bo'lib, kata sabir – toqat talab etadi.

“Haute Couture” (farangcha talaffuzda “ot – kutyur” – yuqori darajadagi tikish, yoki yuqori san'at darajasidagi tikish ma'nosida) – hozirgi vaqtda “yuqori moda” ma'nosida ishlatilib, eng yuqori sinf darajasidagi kiyimlarni yaratish tushuniladi. Bunday sinfga yoki turkumga kiruvchi kiyimlar yagona nusxada bajariladi, bularga asosan qo'l mehnati ishlatiladi. Nafaqat kiyim tikilish jarayoni, balki mato yoki material olish jarayoni, bezak turlari va boshqalar yagona, takrorlanmas bo'ladi. Bu darajadagi kiyimdan nusxa ko'chirish mumkin, albatta, ammo bu ancha-muncha vaqt va mablag' talab etadi. Nurota qul-bigiz tikish kashtalarini yuksak san'at darajasidagi tikish, mehnat, san'at asari desak bo'ladi. Ko'ngli toza, mehnat sevar Nurota xalqi, qanchalik darajada san'at asari yaratayotganini va shu orqali chet ellarda o'z asarlarni O'zbekistonni mashhur qilayotganini hamma bilishi kerak. Oddiy bir Nurota ayoli, qizlari o'z uyida turib hunari orqali O'zbekistonni tanitishga harakat qilmoqdalar, buni hammamiz bilishimiz va qadirlashimiz kerak. Hozirgi yoshlardaham bu mehnatsevarlik, san'atni qadirlash hissini kuchaytirishimiz lozim va estetik dunyoqarashni shakillantirish zarurdir.

Foydalangan adabiyotlar

1. Узбек миллий кийимлари. XIX —XX асрлар / Т.: Содикова Нафиса. «Шарк», 2003. — 160 б.
2. Amaliy bezak san'ati tarixi. D. Alimkulova, o'quv qo'llanma. 2007.
3. Bobonazarov S. U. Tasvirlarni grizayl texnikasida ishlashning o'ziga xosligi //Innovative Development in Educational Activities. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 114-118.
4. Шавдиоров, С. А. (2017). Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности. Педагогическое образование и наука, (2), 109-110.

5. Саъдиев С. Т., Очиллов З. С. ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА КАЧЕСТВО МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ //XLIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION". – 2018. – С. 110-111.
6. Niyazovish G. I. WAYS OF USE OF MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN FINE ARTS CLASSES AND THROUGH THE IMPROVEMENT OF IDEAS OF NATIONAL INDEPENDENCE TO STUDENTS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 12. – С. 234-237.
7. Choriyevich J. S. TASVIRIY SANATDA RANG VA YORUGLIKLARNING ORNI //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. С2. – С. 113-116.
8. Абдуллаев А. Х. ЎЗБЕКИСТОНДА ЧИЗМАЧИЛИК ВА ЧИЗМА ГЕОМЕТРИЯ ФАНИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТАРИХИ //ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ. – 2022. – Т. 5. – №. 3.
9. Аслонов Ф. Б. Тасвирий санъат дарсларида ўқувчиларнинг ижодий фаоллигини оширишнинг педогогик-психологик хусусиятлари //Муғаллим ҳем узликсиз билимлендириў Илимий-методикалык журнал. – 2021. – №. 5.
10. Usmonovna, A. Z. (2023). THE USE OF CLASSIC STYLES IN MODERN FASHION. *Science and innovation*, 2(A4), 263-264.
11. Amonova Z. U., Vosiyeva A. T. MODELIER DIZAYNERLAR CHIZADIGAN INSON QOMATIDA LIBOSLARGA RANGNING BOSQICHMA-BOSQICH BERILISHI USULLARI //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 178-182.
12. Xamidova G. X. MUHANDISLIK GRAFIKASI VA CHIZMA GEOMETRIYA FANLARIDAGI ONA TILI QOIDALARIGA XILOF, NOTO 'G 'RI VA NOANIQ BAYON QILINAYOTGAN TERMINLAR VA ULARNING OLDINI OLISH //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 203-207.
13. Xamidova G. X. CHIZMACHILIK FANINI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH: Gulmira Xamidovna Xamidova, Navoiy davlat pedagogika instituti San'atshunoslik fakul'teti, Tasviriy sanat va muhandislik grafikasi kafedrasida o'qituvchi //Научно-практическая конференция. – 2022.
14. Vosiyeva A. USE OF TRANSFORMATION IN THE DIRECTION OF DESIGN AND ITS IMPORTANCE //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – №. A4. – С. 31-33.